

Градкі у цэнтры горада.

Першы гарадскі грамадскі агародчык быў закладзены ў цэнтры сталіцы сёлета ў маі. Схаваны ў дворыку галерэі "У" па суседстве з аўтамабількай і гаражамі, ён выглядае нібыта аазіс сярод каменных джунгляў. Сёння тут цябе сустракаюць драўляныя скрыні і мяшкі, дзе набіраюцца колерам памідоры ды пузатыя гарбузы, спеюць духмяныя суніцы. Што гэта: экзотыка, эксперымент ці модны экалагічны праект? За гутаркай "мама" праекта, выпускніца "Школы экалагічнага актывіста" Юлія КАШАПАВА паспявае паліць усіх "зялёных жыхароў" агарода.

Дзяўчына паставіла перад сабой мэту стварыць такое месца для людзей, куды кожны можа прыйсці, папрацаваць, навучыцца асновам арганічнай сельскай гаспадаркі. На яе думку, грамадскі агародчык — цудоўнае рашэнне для гараджан, у якіх няма лецішча. Кожны можа ўнесці свой невялікі ўклад: паліць грады, падвязаць памідоры альбо расфарбаваць сцены ці ўпрыгожыць альтанку. Гарадскія сады і агароды даўно сталі прывычнай з'явай у еўрапейскіх гарадах. Юлю натхніў прыклад Берліна.

— Я была на агародзе Тэмпельхоф, які зроблены на месцы былога аэрадрома, — распавядае яна. — Гэта свабодная прастора, дзе кожны займаецца тым, чым хоча, і не плаціць за гэта грошы. Але ёсць той жа "Сад прынцэс" (яшчэ адзін гарадскі агарод у сталіцы Германіі), які працуе наступным чынам: таварыства арандуе закінутую гарадскую тэрыторыю і разбівае там сад ці агарод. Зацікаўленыя жыхары займаюць за грошы месца і вырошчваюць на ім гародніну ці садавіну. Ураджай гарадскія фермеры пакідаюць сабе.

Юля прызнаецца, што на агародзе бывае раз у тыдзень: "Мы проста далі яму старт, калі разбілі градкі. Усе культуры растуць самі па сабе, мы амаль не

ўмешваемся ў іх развіццё, хіба што паліваем, падвязаем".

Мабільныя кадушачныя градкі зроблены па законах арганічнай сельскай гаспадаркі. Па-першае, яны мнагаслойныя: у самым нізе выкарыстоўваецца галлё, якое ўтрымлівае вільгаць. Потым засыпаецца сухое лісце і трава. На другі слой кладзецца парваная папера — яна ўтрымлівае ў сабе вільгаць. Пасля трэба насыпаць зямлі з кампостам і гноем, а ў завяршэнне дабавіць "прысыпку" з мульчы — саломы ці лісця. Мульчыраваны слой перашкаджае хуткаму перасыханню зямлі: салома ўбірае ў сябе шмат вільгаці, і такім чынам глеба заўжды застаецца вільготнай. Дзякуючы мульчы ў спяях, блізкіх да глебы, пачынаюць развівацца мікраарганізмы: чарвякі, жукі, якія насычаюць глебу патрэбнымі мікраэлементамі. На зіму градкі накрываюць саломай і пакінуць адпачываць да вясны, пасля зноў засадзяць. Такіх градак хопіць на чатыры гады. Найбольш пладароднымі яны стануць праз год-два.

Арганічнае ўгнаенне для агарода пастаўляюць чырвоныя каліфарнійскія чарвякі, у драўлянай скрыні. Гэта даволі непераборлівыя істоты, якія баяцца хіба што нізкіх тэмператур. Родзічы ўсім вядомых дажджавых чарвякоў харчуюцца арганічнымі адходамі і ператвараюць іх у каштоўнае арганічнае ўгнаенне — капраліты. Юля заўважыла: пакета з арганікай ім хапае на тыдзень. Сама дзяўчына — заўзятар раздзельнага збору адходаў. Юля паўплывала і на сваіх сваякоў: падарыла маме каліфарнійскіх чарвякоў, а тая пачала сартаваць адходы і чакае салому для мульчыравання градак.

Наступны "сакрэт" гарадскіх градак — правільнае суседства раслін. З гэтым Юлі дапамагала пермакультурны дызайнер Аліна Пашэк. Адны расліны могуць стаць удалымі партнёрамі для іншых раслін: яны ўзбагачаюць глебу мікраэлементамі, патрэбнымі "суседзям". Вядома, што морква добра ўжываецца з памідорамі, шалфеем, салатай, цыбуляй, бобам, але не зможа

прымірыцца з кропам. Агуркам не падабаюцца вострыя травы, затое побач з прадстаўнікамі бабовых яны растуць лепей.

Эксперыментальны арганічны агарод дае цікавыя вынікі: у цені ўсё расце нашмат лепш чым на сонцы, хаця першапачаткова дзяўчаты планавалі засадзіць толькі сонечны бок. Цікаўлюся, якая культура аказалася самай капрызнай. Дрэнна прыжыўся сонцалюбівы сланечнік, які, нібыта пацвярджаючы словы Юлі, панік галавой. А памідоры не прыносяць клопатаў і добра растуць нават без спецыяльных цяпліц.

— Сваім прыкладам я б хацела сказаць людзям, што перасоўныя градкі можна смела выкарыстоўваць у двары ці на дзіцячай пляцоўцы, — кажа гарадская фермерка. — У эстонскіх гарадах вялікія гарбузы ў кадках можна сустрэць паўсюль. А што перашкаджае нам стварыць такую прыгажосць?

Дарэчы, першы ўраджай з агародчыка ўжо даўно з'едзены — зеляніна хутка знікла з градак. На падыходзе морква. Асноўны ўраджай сабяруць па восені, і тады можна будзе падвесці вынікі незвычайнага праекта.

Першыя гарадскія агароды і сады пачапі з'яўляцца ў Германіі яшчэ 150 гадоў таму. Урач з Лейпцыга Морыц Шрэбер заклікаў людзей азеляняць гарады, што дапамагло б узмацніць здароўе дзяцей.

Сёння нямецкія фермеры збіраюцца ў саюзы, а рух urban gardening — гэта лепшы адпачынак, які дазваляе працаваць на зямлі, трымаць сябе ў выдатнай фізічнай форме і харчавацца экалагічна чыстымі прадуктамі.

Источник: Родная прырода. — 2015. — №8. — С. 26.

